

Irena Kriviene

VU bibliotekos generalinė direktorė
irena.kriviene@mb.vu.lt

Vilniaus universiteto biblioteka 2010–2014 metais: kokybės, inovacijų, mokslinių tyrimų ir vertybių kryptimi

2010–2014 metų laikotarpis Vilniaus universiteto bibliotekoje (toliau – VU biblioteka) paženklintas didelių fizinės infrastruktūros pokyčių, kurie darė įtaką kokybiškų paslaugų akademinai bendruomenei plėtrai, intensyvios projektinės veiklos bei bibliotekos kaip patikimos partnerės pozicijų stiprinimo. Šiuo laikotarpiu įgyvendinti du didžiuliai infrastruktūriniai projektai „Senosios Vilniaus universiteto bibliotekos rekonstrukcija“ ir „Nacionalinis atviros prieigos Mokslinės komunikacijos ir informacijos centras“ VU bibliotekos darbuotojams tapo iššūkiu, skatinusiu pergalvoti informacinių paslaugų paketą, organizacijos struktūrą, taikyti naujus personalo valdymo metodus. Fakultetų bibliotekų integracija, procesų automatizavimas, virtualių paslaugų plėtra, veiklų įgyvendinimas pasitelkiant bibliotekos vartotojus, bendrų produktų kūrimas partnerystės pagrindais prisidėjo prie efektyvaus organizacijos valdymo. Organizacinėje struktūroje įtvirtintos veiklos kryptys – inovacijų diegimas, projektinė veikla, mokslinių tyrimų mokslo ir kultūros paveldo srityje stiprinimas – tapo pagrindinėmis VU bibliotekos strateginėmis nuostatomis.

Šiame metraščio tome yra publikuojami VU bibliotekos darbuotojų straipsniai informacijos išteklių formavimo ir informacinių paslaugų tematika, todėl šioje 2010–2014 metų VU bibliotekos veiklos apžvalgoje šios temos neaptariamos.

NAUJAS STATUSAS, STRUKTŪROS POKYČIAI, ORGANIZACINĖ SANDARA

Lietuvos Respublikos Seimo 2014 gegužės 6 d. įstatymu patvirtinto Vilniaus universiteto (toliau – Universiteto) Statuto nuostatose įteisintas naujas VU bibliotekos statusas. VU biblioteka yra Universiteto vidinis organizacinis darinys *sui generis* (lot. išsiskiriantis savo savybėmis, kitoks, unikalus), kurio veiklos rūšis apibrėžia Universiteto Statuto 29 straipsnis ir kurio nuostatus tvirtina Universiteto Senatas. VU bibliotekos išskirtinumas Universiteto organizacinėje struktūroje, mokslui ir kultūrai svarbios dokumentinio paveldo kolekcijos, valstybinės reikšmės bibliotekos funkcija ir su tuo susijusios valstybės finansinės garantijos lėmė *sui generis* padalinio statusą.

MKIC kūrimas ir centrinės bibliotekos rekonstrukcijos kontekste vykstanti pertvarka paskatino pergalvoti veiklas ir turėjo tiesioginę įtaką VU bibliotekos organizacinės struktūros ir sandaros pokyčiams. 2011 metų rugsėjį Rektoratui buvo pristatytos *Vilniaus universiteto bibliotekos plėtros gairės pastačius Mokslinės komunikacijos ir informacijos centrą*. Plėtros gairės buvo parengtos vadovaujantis 2010 metais VU bibliotekoje įsteigtų keturių darbo grupių – MKIC strategijos formavimo, informacijos išteklių formavimo ir katalogų, personalo plėtros, paslaugų kūrimo – veiklos pagrindu, 2012 metų gegužės 16-ąją dokumentą aprobavo VU bibliotekos mokslo taryba.

Rengiantis organizacinei pertvarkai buvo siekiama patikslinti ir išgryninti VU bibliotekos vykdomas veiklas, padalinių funkcijas ir atsakomybes, atspindėti naujas veiklos rūšis ir jų vykdymui reikalingas struktūras, patikslinti kai kurių padalinių pavadinimus. Visų pirma naujoje struktūroje, įtvirtintoje 2012 metų rugsėjį, pasikeitė bibliotekos centrų – Informacijos paslaugų ir naujojo Mokslinių tyrimų ir paveldo rinkinių (buvusio Mokslo ir kultūros paveldo centro) – sudėtis ir kai kurių funkcijos. Informacijos paslaugų centras greta Informacijos išteklių formavimo ir Vartotojų aptarnavimo skyrių pasipildė dviem naujais – Spaudinių saugojimo ir Bibliografinių išteklių rengimo, kurie iki tol priklausė Mokslo ir kultūros paveldo centrui. Daug diskusijų vyko dėl

naujojo Mokslinių tyrimų ir paveldo rinkinių centro tikslų, funkcijų ir struktūros. Greta tradicinės skaitytojų aptarnavimo ir paveldo kolekcijų priežiūros veiklos centrui pavesta vykdyti ir organizuoti mokslinius tyrimus, plačiau prisidėti prie VU bibliotekos tarptautiškumo stiprinimo. Įvertinus projektinės veiklos didėjimą buvo įsteigtas naujas padalinys – Projektų ir administravimo skyrius. Pertvarkant organizacinę struktūrą buvo aiškiau apibrėžtos direktijos funkcijos ir atsakomybės ribos: nuo 2012 metų rudens direktorių korpusą sudaro generalinis direktorius, direktorius informaciniam aprūpinimui, mokslo ir kultūros paveldo veiklai ir direktorius inovacijų ir infrastruktūros plėtrai.

Atidarius MKIC, pasikeitė VU bibliotekos organizacinė sandara – nuo 2013 metų jos veikla daugiausia sukoncentruota dviejuose pagrindiniuose pastatuose. Universiteto centriniuose rūmuose pasilikusi senoji Centrinė biblioteka su mokslo ir kultūros paveldo kolekcijomis bei humanitarinių mokslų skaityklomis ir naujoji fizinių ir technologijos, taip pat socialinių mokslų biblioteka MKIC – du atskiri pastatai, tačiau tarpusavyje susiję glaudžiais horizontalių veiklų ryšiais, turintys bendrą vertybių, paslaugų ir klientų aptarnavimo sistemą. Veiklos metafora buvo pasirinkta VU bibliotekos veiklos schemą iliustruojanti formulė $1+1=1$, jungianti kultūros paveldo ir informacinę funkcijas, veiklą dviejuose pastatuose, senųjų kolekcijų išsaugojimą ir lanksčiai taikomas inovacijas, estetiką ir funkcionalumą.

Dviejuose pagrindiniuose pastatuose išsidėsčiusios VU bibliotekos funkcinės veiklos yra skirstomos į horizontalias, apimančias abu pastatus (vartotojų aptarnavimas, informacijos išteklių formavimas, elektroninės paslaugos, komunikacija ir informacija), ir vertikalias, įgyvendinamas tik kuriame nors viename jų (mokslinės informacijos duomenų – MKIC, kultūros paveldo – Centrinėje bibliotekoje).

Planuojant fizinės infrastruktūros pokyčius dar 2008 metais buvo priimti strateginiai sprendimai į du pagrindinius bibliotekos pastatus integruoti greta jų esančių fakultetų bibliotekas. 2010–2014 metais į Centrinės bibliotekos erdves buvo perkeltos Filosofijos ir Filologijos fakultetų, Orientalistikos centro ir Žurnalistikos instituto bibliotekos, o

2012–2013 metais į MKIC integruota Fizikos fakulteto biblioteka ir informacinės paslaugas Ekonomikos, Komunikacijos ir Teisės fakultetų bendruomenėms teikęs Saulėtekio informacinio centro išteklių (pats centras panaikintas). Be dviejų didelių padalinių – Centrinės bibliotekos ir MKIC – Universiteto fakultetuose ir centruose 2010–2014 metais veikė nedidelės bibliotekos, teikiančios informacinės paslaugas padalinių bendruomenėms: Chemijos, Gamtos mokslų, Istorijos, Kauno humanitarinio, Matematikos ir informatikos, Medicinos fakultetų, Lyčių studijų, Religijų studijų ir tyrimų, Skandinavistikos centrų ir Tarpautinių santykių ir politikos mokslų instituto bibliotekos.

INTEGRALI VU BIBLIOTEKOS DALIS MKIC KOKYBIŠKŲ PASLAUGŲ PLĖTRAIS

2013 metų vasario 7-ąją duris vartotojams atvėręs MKIC pastatytas įgyvendinant ESF projektą „Nacionalinio atviros prieigos mokslinės komunikacijos ir informacijos centro kūrimas“. 2010 metų vasarį pradėta statyti naujoji biblioteka baigta 2012 metų gegužę.

Siekiant maksimaliai tenkinti vartotojų poreikius MKIC veiklos buvo modeliuojamos vadovaujantis penkių principų derme. *Funkcionalumas* – tai įvairių formatų ir formų informacijos išteklių pateikimas vienoje vietoje, atviri fondai, maksimalus erdvių naudojimas, moderniomis technologijomis paremtas aptarnavimas. *Atvirumo* principas grindžiamas darbu 24 valandas per parą 7 dienas per savaitę (išskyrus valstybinių švenčių dienas), liberalia aplinka paslaugų vartotojams. *Lankstumo* principą atskleidžia lankstus ir draugiškas požiūris į vartotoją, nuolatinis reagavimas į jų besikeičiančius poreikius, lengvai transformuojamos patalpos ir baldai, nesudėtingas patalpų paskirties keitimas. Tam tikros teminės literatūros išteklių vienoje vietoje, spaudinių pristatymas ten, kur jų reikia vartotojui, paprastos ir aiškios informacinių gidų sistemos – *racionalumo*, o unikali architektūra, darnus pastato įsiliejimas į natūralios gamtos aplinką, grožio pojūtis ir vidinio komforto per estetišką aplinką kūrimas – *estetiškumo* principo išraiškos.

MKIC – pirmasis mokslo, verslo ir studijų Saulėtekio slėnio aplinkoje iškilęs objektas, nuo pat atidarymo dienos teikiantis informacines paslaugas Saulėtekio fakultetų bendruomenėms. MKIC, kaip ir Centrinės bibliotekos, paslaugomis gali naudotis ne tik Universiteto bendruomenės nariai, bet ir kiekvienas, sulaukęs 16 metų amžiaus. Centro skaityklų koncepcija yra paremta Universiteto Saulėtekio fakultetų ir Saulėtekio slėnio moksliniais tyrimais ir vykdomomis studijomis. MKIC A korpusė įsikūrė Komunikacijos ir JTO dokumentų, Teisės, Ekonomikos ir Verslo skaityklos, o B korpusas skirtas Fizinių ir Technologijos mokslų skaitykloms. Pastačius Gyvybės mokslų centrą, 2016 metais šiame korpusė Biotechnologijos instituto ir Gamtos mokslų fakulteto bibliotekų pagrindu numatyta įrengti Gyvybės mokslų skaityklą.

Ruošiantis perkelti dalį VU bibliotekos fondo į MKIC, pagrindiniu fondų formavimo principu buvo pasirinkta informacijos išteklių turinio ir formų įvairovė, vienoje vietoje koncentruojant kokybiškus informacijos išteklius, atitinkančius greta VU bibliotekos pastatų esančių akademinų padalinių studijų ir mokslinių tyrimų kryptis. Abiejų pastatų skaityklų atviruose fonduose kaupiami aktualūs, skaityklos teminį profilį atitinkantys informacijos ištekliai. Saugyklų fondai atidalinti vadovaujantis chronologiniu teminiu principu. Centrinės bibliotekos didžiąja dalimi liko visi iki 1945 metų išleisti leidiniai, išskyrus žurnalus užsienio kalba, kurie dėl vietos stokos minėtose saugyklose buvo perkelti į MKIC saugyklas. Fondas, kurį sudaro po 1945 metų išleisti leidiniai, tarp abiejų pastatų padalintas teminiu principu.

Atidarius MKIC, be tradicinių bibliotekos paslaugų, vartotojams buvo pasiūlytas naujų paslaugų paketas. RFID technologija grįsta savitarnos įranga leido visiškai automatizuoti knygų išdavimo ir grąžinimo procesą. Interaktyvus programinis sprendimas virtualus turas leidžia vartotojui lengvai orientuotis bibliotekos patalpose ir paslaugose, rezervuoti individualias ar grupinio darbo vietas. Trimačiams objektams projektuoti ir gaminti skirta 3D laboratorija, specializuotos kompiuterizuotos darbo vietos darbui su specifine programine ir technine įranga, darbo vietos, kuriose vartotojai studijų ir mokslo tikslais gali naudotis specialiomis

programomis ir dirbti su garso ir vaizdo duomenimis, galimybė dirbti su projektavimo sistemomis, inžinerinių skaičiavimų, matematinių skaičiavimų programomis – naujos, tradiciškai bibliotekai nebūdingos paslaugos, vertinamos vartotojų ir kuriančios pridėtinę organizacijos vertę.

Pastačius MKIC, darbo vietų visose VU bibliotekos skaityklose (Centrinė biblioteka, MKIC ir fakultetų bibliotekos) skaičius išaugo nuo 1039 vietų 2010 metais iki 1528 vietų 2014 metais, leidinių atviražame fonde kiekiai – atitinkamai nuo 185 548 egz. iki 408 320 egz., apsilankymų skaičius – nuo 529 707 iki 1 180 061, registruotų bibliotekos vartotojų skaičius – nuo 28 420 iki 34 236.

PROJEKTINĖ VEIKLA – PARTNERYSTĖS IR INOVACIJŲ PAGRINDAS

2010–2014 metai VU bibliotekos istorijoje ypač išsiskyrė intensyvia projektine veikla, apėmusia įvairias sritis. Šiuo laikotarpiu VU biblioteka dalyvavo dviejuose tarptautiniuose projektuose, 10 nacionalinių, rengiant ir įgyvendinant daugiau nei 20 Universiteto ir VU bibliotekos inicijuotų projektų, finansuojamų trečiųjų šaltinių lėšomis.

Tarptautinis trejų metų trukmės *Erasmus* intensyvios programos projektas IPBib „Grimmų centras – tai (ne)pasaka“ buvo skirtas penkių Austrijos, Bulgarijos, Čekijos, Lietuvos ir Vokietijos universitetų jaunų specialistų pasirengimui praktinei veiklai bibliotekose. Projekto aptariamasis objektas – nauji ir renovuoti bibliotekų pastatai, jų architektūriniai sprendimai, inovatyvios informacinės paslaugos, skaitmeninės ir tradicinės bibliotekų sankirta naujoje fizinėje erdvėje. Tarptautinis 2,5 metų trukmės Leonardo da Vinci programos finansuojamas projektas „DigCurV skaitmeninės priežiūros specialistų kvalifikacijos tobulinimas Europoje“ suteikė galimybę VU bibliotekos specialistams įgyti naujų ilgalaikio skaitmeninio išsaugojimo srities žinių.

Dalyvaudama nacionaliniuose projektuose bei pati rengdama projektus, VU biblioteka plėtojo virtualios bibliotekos išteklius ir paslaugas. Kultūros paveldo objektų skaitmeninimas, elektroninių informacijos iš-

teklių sandėliavimą, vadinamųjų duomenų bazių, prenumerata, Lietuvos akademinė bibliotekų informacinė infrastruktūra plėtra, mokslinių tyrimų duomenų archyvavimas – veiklą, kurios dideliu mastu įgyvendintos šių projektų pagrindu, sritys.

2010 metų kovo 26-ąją jungtinės veiklos pagrindu įsteigtas Lietuvos akademinė bibliotekų informacinių infrastruktūrų palaikymo ir plėtros konsorciumas LABIIMSPP, kurio veiklą koordinuoja ir administruoja VU biblioteka, vienija 49 šalies mokslo ir studijų institucijas. Pagrindinis konsorciumo tikslas – sukurti aplinką bei priemones ir jomis naudojantis rengti, kaupti, ilgą laiką saugoti ir pateikti skaitytojams Lietuvos mokslo ir studijų e. dokumentus. Bendrai visų Konsorciumo dalyvių kuriamose informacijos sistemose 2014 metų pabaigoje buvo prieinama 3,1 mln. bibliografinių aprašų, 33,4 tūkst. Lietuvos studijų ir baigiamųjų darbų, 361 tūkst. mokslo publikacijų metaduomenų ir (ar) dokumentų, eLABa teikiamomis paslaugomis naudojosi per 183 tūkst. registruotų vartotojų. Įgyvendinant Lietuvos mokslo ir studijų informacinė infrastruktūros plėtros (LITMIS) programą, ESF projekto pagrindu 2014 metų pabaigoje sukurta valstybinė sistema – nacionalinė institucinė eLABa talpykla.

Skaitmeniniais gimusių mokslinių tyrimų duomenų valdymui sukurti VU su partneriais parengė ir įgyvendino ESF projektą „Nacionalinis atviros prieigos mokslo informacijos duomenų archyvas (MIDAS)“, kurio veikloje aktyviai dalyvavo VU biblioteka. Tai nauja veikla šalies mokslo erdvėje, su kuria siejama virtualių mokslo infrastruktūrų ateities perspektyvos bei inovatyvių paslaugų kūrimas.

2010–2014 metais VU bibliotekoje buvo vykdomi trys skaitmeninio projekto. Vykdydama ESF projektus „Virtualios elektroninio paveldo sistemos plėtra (VEPS) ir „Virtuali istorinė Lietuva: LDK“ VU biblioteka skaitmeninio ir elektroninio paveldo erdvėje pateikė 1467 dokumentinio paveldo objektus, susidedančius beveik iš 300 tūkst. puslapių. 2012 metais VU bibliotekos parengtas projektas „LDK teismų knygų, saugomų Vilniaus universiteto bibliotekoje, skaitmeninimas ir raštų duomenų bazės sukūrimas“ laimėjo Lietuvos mokslo tarybos paskelbtą konkursą. Tai pirmasis VU bibliotekos projektas, gavęs šios mokslo institucijos

finansavimą. Įgyvendinant projekto tikslus – tęsti VU bibliotekoje saugomų rankraštinų LDK teismų knygų skaitmeninimą, sukurti rašto duomenų bazę, mokslškai aprašyti knygose įrištus dokumentus – sukurta internetinė svetainė, skaitmenintos 186 teismų knygos, per 86 tūkst. puslapių, aprašyta 2500 teismo knygų sudarančių dokumentų.

Lietuvos mokslinių bibliotekų asociacijos (LMBA), vienijančios 55 mokslo, studijų ir kultūros institucijas, administruojamo projekto „eMoDB: elektroninių mokslo duomenų bazių atvėrimas Lietuvai“ pagrindinis tikslas – sukurti prieigą prie mokslui ir studijoms reikalingų elektroninių dokumentų. VU bendruomenei projekto lėšomis kasmet prenumeruojama apie 50 duomenų bazių, jose esančiuose, taip pat VU lėšomis prenumeruojamų duomenų bazių dokumentuose mokslininkai, dėstytojai, studentai 2010–2014 metais vidutiniškai per metus atliko 1,7 mln. paieškų, kasmet buvo pateikta po daugiau nei 900 tūkst. viso teksto dokumentų. 2013 metais VU bibliotekoje buvo surengta Tarptautinės bibliotekų konsorciūmų asociacijos konferencija, kurią kartu su VU biblioteka organizavo LMBA. Konferencijoje buvo aptarti įvairūs duomenų bazių prenumeratos aspektai.

2010–2014 metais VU biblioteka vienu metu įgyvendino du didelio masto infrastruktūrinius projektus: „Nacionalinis atviros prieigos Mokslinės komunikacijos ir informacijos centras“, kurio rezultatas – MKIC – pristatytas ankstesniame skyriuje, ir valstybės investicijų projektą „Senosios Vilniaus universiteto bibliotekos rekonstrukcija“. Šiems Universiteto valdomiems projektams įgyvendinti buvo suburtos kompetentingų specialistų komandos iš įvairių universiteto padalinių. Tai turėjo lemiamos įtakos tam, kad projektai būtų įgyvendinti kokybiškai ir laiku. Rekonstruojant Centrinę biblioteką, aptariamuoju laikotarpiu suremontuotas direkcijos koridorius ir jame esantys kabinetai, atnaujintos Profesorių ir Česlovo Milošo skaityklos, pagrindinė bibliotekos laiptinė, į atnaujintas patalpas perkelta Žurnalistikos instituto biblioteka. ESF projekto „VU filologijos, socialinių ir komunikacijos mokslų studijų infrastruktūros ir bazinės įrangos atnaujinimas“ lėšomis į restauruotas patalpas persikėlė atsinaujinusi Kauno humanitarinio fakulteto biblioteka.

Igyvendinant infrastruktūrinius projektus ne tik atnaujintos ir praplėstos fizinės erdvės, bet ir stengtasi jas maksimaliai pritaikyti įvairių poreikių vartotojams. MKIC yra visiškai pritaikytas specialiųjų poreikių žmonėms, Centrinėje bibliotekoje įrengtas neįgaliųjų keltuvas. Sukurtos naujos paslaugos ir produktai: su MKIC ir Centrinės bibliotekos istorija ir patalpomis supažindinantis virtualus gidas ir VU bibliotekos paslaugų struktūrą pristatantis interaktyvus turas, o įgyvendinant projektą „VUB duomenų saugyklų optimizavimas“ senųjų dokumentų priežiūrai įsigyta ekologiška dezinfekavimo kamera.

Kultūros ministerijos, Lietuvos kultūros tarybos ir Lietuvos mokslo tarybos finansuoti dokumentinio paveldo mokslinių tyrimų ir populiarinimo projektai apėmė leidybos, senųjų kolekcijų tyrimų, mokslo ir kultūros paveldo sklaidos sritis. Šių projektų rezultatai – parengti ir išleisti 6 leidiniai, surengta tarptautinė konferencija „VUB – ženklas istorijos žemėlapyje: Paveldas – iššūkiai, postūmiai ir galimybės“, pradėti senojo Vilniaus universiteto bibliotekos katalogo tyrimai (VIRTUS projektas).

Projektinės veiklos rezultatai turi didelę įtaką personalo ir finansų valdymui. 2010–2014 metų VU bibliotekos biudžete įplaukos iš projektinės veiklos vidutiniškai kasmet sudarė 26 proc. Vien 2014 metais įvairioms projektinėms veikloms buvo įdarbinti Lietuvos institucijų, VU ir pačios bibliotekos 66 darbuotojai.

PAVELDO RINKINIŲ MOKSLINIAI TYRIMAI IR SKLAIDA

Mokslo ir kultūros paveldo kaupimo, saugojimo ir aktualinimo veikla yra svarbi VU bibliotekos profesinio gyvenimo dalis. Reikšmingas įvykis mokslo ir kultūros paveldo srityje – reorganizuotas struktūrinis padalinys Mokslinių tyrimų ir paveldo rinkinių centras (toliau – MTPRC), kuris sėkmingai ėmėsi inicijuoti, plėtoti, palaikyti mokslinius kultūros paveldo tyrinėjimus. MTPRC pagrindą sudaro kultūros paveldo kolekcijas kuruojantys Retų spaudinių ir Rankraščių skyriai bei fizinę

kolekcijų būklę stebintys bei projektams dokumentus rengiantys Restauravimo ir Skaitmeninimo skyriai.

Pagrindinė šio centro funkcija – mokslo tiriamoji, apimanti tokias veiklas kaip paveldo kolekcijų tyrimas ir (ar) rekonstrukcija, išsamių bibliografinių aprašų elektroniniame kataloge rengimas, teminių parodų surinktos medžiagos pagrindu bei jų katalogų rengimas ir kt. Atliktų tyrimų rezultatai aktyviai skleidžiami dalyvaujant Lietuvoje ir užsienyje organizuojamuose renginiuose, spausdinant straipsnius ir apžvalgas mokslinėje spaudoje.

2010–2014 metais VU bibliotekos MTPRC ir Bibliografinių išteklių rengimo skyriaus darbuotojai parengė spaudai ir išleido keletą svarbių leidinių: „Bibliotheca Sapiehana : Vilniaus universiteto bibliotekos rinkinys“, į VU seriją *Fontes et studia historiae Universitatis Vilnensis* įtrauktą Universiteto istorijos šaltinį „Liber extraordinarius provincialis / Ypatingoji provincijolo knyga“, „Lietuvos bibliografijos“ C serijos leidinių „Lietuviškų periodinių leidinių publikacijos“, 1908, d. 1 ir „Lietuviškų periodinių leidinių publikacijos“, 1912–1913, d. 2.

Siekiant kuo plačiau skleisti informaciją apie parodas bei suteikti joms išliekamosios vertės, viena MTPRC metų paroda rengiama kartu su parodos katalogu. Tokiu būdu VU bibliotekos leidinių sąrašas papildė profesionaliai parengtais, išsamiais katalogais „Lietuva ir Lenkija bendroje valstybėje“ ir „Šimtus jau metus saulelė tekėjo ir leidos“, skirtus to paties pavadinimo parodoms, bei „Vetera reducta“ – parodai „Vetera reducta: Sugrąžinta praeitis“ ir „Vilniaus universiteto bibliotekos kirilikos leidinių kolekcija: 1525–1839“ – parodai „Nuogos visos tautos be knygų“. Pažymėtina, kad pastarieji du katalogai išleisti Retų spaudinių skyriaus darbuotojų plačių mokslinių tyrinėjimų pagrindu.

Tęsdama personalinių rodyklių rengimo tradiciją, VU biblioteka 2010–2014 metais parengė ir išleido tris Universiteto profesorių, žymių visuomenės veikėjų personalines rodykles.

VU bibliotekos kaip partnerio darbuotojai dalyvavo Nacionaliniam muziejui Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmams, VU akademiniams padaliniams rengiant spaudai mokslo istoriją liudijančių

dokumentų publikacijas, tekstų komentarus, bendradarbiavo verčiant ir redaguojant tekstus. Tarp šių leidinių paminėtini J. Lelewelio veikalas „Dvejetas bibliografijos knygų“, „Pamirštoji mecenatystė: dovanų Vilniaus universiteto bibliotekai knyga, 1792–1832“, „Kaip tai atsitiko Didžiajame mūšyje... Žalgirio atodangos“, „Kryžiai yra dorybės ženklas, o Strėlė – pergalės... Sapiegos – valstybininkai, meno mecenatai ir kolekcininkai“, „Bibliotheca Georgii comitis de Plater = Jurgio Platerio biblioteka – Lietuvos knygos kultūros ir mokslo paminklas“, „Juozapo Jurgio Hilzeno 1752–1754 metų kelionės dienoraštis“, VU reprezentacinis leidinys „Vilniaus universitetas šiandien: fotografijų albumas“ ir kt.

VU bibliotekos mokslo ir kultūros paveldo klausimams aptarti buvo surengtos tarptautinės konferencijos „VUB – ženklas istorijos žemėlapyje: paveldas – iššūkiai, postūmiai, galimybės“ (2010), „Vilniaus universiteto bibliotekos Adomo Mickevičiaus muziejui – 100 metų“ (2011), „Sugrąžinta praeitis: prof. Levo Vladimirovo fenomenas ir mokslinių idėjų sklaida“ (2012), „Adomo Mickevičiaus poemos Gražina interpretacijos XXI amžiuje“ (2013) „Vilniaus kirilikos spauda Europos kontekste: išvalgos ir tyrinėjimai“ (2014), taip pat tarptautiniai seminarai, kuriuose buvo nagrinėjamos dokumentų konservavimo ir restauravimo problemos.

Dokumentinio paveldo kolekcijų formavimo, saugojimo bei tyrinėjimų klausimais MTPRC ir kitų VU bibliotekos padalinių darbuotojai aptariamuoju laikotarpiu kasmet vidutiniškai parengė ir publikavo apie 20 mokslinių straipsnių. Nemaža jų dalis parengta arba rengiama remiantis kryptingais senųjų VU bibliotekos kolekcijų – kirilikos, sugrąžintų VU universiteto bibliotekos turtų, istorinio katalogo, plantenų, senųjų žemėlapių, LDK tesimų knygų – tyrinėjimais.

VU biblioteka nuolat dalyvauja tarptautiniuose bei nacionaliniuose paveldo išsaugojimo projektuose, todėl itin daug dėmesio MTPRC veikloje skiriama projektinei funkcijai, kurios priemonės iš dalies pristatytos ankstesniame šio straipsnio skyriuje. Dokumentų pagal turinį atranka bei jų visapusiškas parengimas (dokumento fizinės būklės vertinimas, parengimas skaitmeninti, reikalingų metaduomenų sukūrimas etc.)

tapo viena iš prioritetinių veiklos krypčių. VU bibliotekai 2010 metais įsitraukus į nacionalinius skaitmeninio projektus, pakito už dokumentinio paveldo fizinės būklės išsaugojimą atsakingo Restauravimo skyriaus veiklos strategija. Siekiant vaizdų kokybės bei dokumentų fizinės būklės stabilizavimo, dalis pagal projektus skaitmeninamų spaudos ir rašto paveldo dokumentų iš pradžių yra restauruojami ir tik paskui skaitmeninami. Bendradarbiaujant su Gamtos mokslų ir Chemijos fakultetų, taip pat su Prano Gudyno restauravimo centro specialistais pradėta vykdyti nauja MTPRC fondų ir patalpų mikrobiologinio užterštumo prevencijos veikla.

PERSONALO VALDYMAS: BESIMOKANČIOS ORGANIZACIJOS LINK

Organizacijos personalas, vertinant šiuolaikinės vadybos kategorijomis, yra pagrindinis išteklius, kurio kompetencija ir profesionalumas lemia organizacijos sėkmę. Tai suprasdama VU biblioteka priėmė keletą su personalo valdymu susijusių strateginių sprendimų, turinčių ilgalaikės įtakos organizacijos plėtrai.

Įvertinus MKIC ir virtualios bibliotekos kūrimo, taip pat Centrinės bibliotekos rekonstrukcijos projektų veiklų apimtis, 2010 metais buvo nuspręsta įsteigti už personalo valdymo priemones atsakingo darbuotojo etatą. Organizacinės psichologijos specialisto kompetencija ir žinios lėmė kryptingą personalo plėtros veiklą, apimančią vertybinio organizacijos pagrindo išgryninimą, darbuotojų nuomonės tyrimus, kvalifikacijos kėlimo poreikius, mokymų politikos ir sistemos kūrimą.

2012 metais, apibendrinus diskusijų apie VU bibliotekos veiklos filosofiją rezultatus, buvo išgrynintos organizacijos darbuotojus vienijančios vertybės – tradicijos, atsakomybė, partnerystė, atvirumas ir veržlumas, kuriomis vadovaujamosi kuriant paslaugų sistemą ir jų teikimo kultūrą, bendraujant su vartotojais ir kolegomis.

2010 metais bibliotekoje pirmą kartą atliktas organizacijos klimato tyrimas, kuriuo siekta išsiaiškinti darbuotojų santykius, vidinius orga-

nizacijos procesus, sistemų atvirumą ir organizacinių tikslų žinojimą. Bendradarbiaujant su Filosofijos fakulteto Klinikinės ir organizacinės psichologijos katedros specialistais buvo parengtas tyrimo instrumentas, išanalizuoti jo rezultatai, kurie pristatyti visuose VU bibliotekos padalinuose. Klimato tyrimas pakartotas 2013 metais. Šių dviejų tyrimų rezultatai, metiniai vertinimo pokalbiai, atsakingų VU bibliotekos darbuotojų domėjimasis personalo valdymo klausimais, šios srities gerosios praktikos elementų pritaikymas leido suburti VU bibliotekos mokymų grupę ir parengti VU bibliotekos darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo politiką.

2011-ieji pažymėtini kaip kryptingų personalo mokymų pradžios metai. Konsultuojantis su organizacijų psichologais, surengti dvejį mokymai, kuriuose dalyvavo 75 VU bibliotekos darbuotojai. Pirmiausia tobulinosi valdančioji grandis, kurios vaidmuo vykstant pokyčiams yra lemiamas, – efektyvios komunikacijos organizacijoje mokymuose „Komunikacija vadovo pažangai“ žinias ir įgūdžius gilino bibliotekos vadovai. Siekiant sustiprinti su paslaugų kokybe susijusios ir labiausiai vartotojui matomos bibliotekos personalo dalies gebėjimus, valdyti konfliktines situacijas, taip pat efektyvaus darbo (2013) mokėsi vartotojus aptarnaujantys darbuotojai. 2014 metais parengta ir pradėta įgyvendinti dalyko bibliotekininkų, kurie ateityje perims visas vartotojų informacinių gebėjimų ugdymo veiklas, mokymų programa.

VU biblioteka keletą kvalifikacijos kėlimo priemonių įgyvendina kartu su užsienio partneriais. Kasmet su Goethe's institutu organizuojami seminarai, kuriuos veda didelę patirtį turintys Vokietijos bibliotekininkystės ir informacijos mokslų atstovai ir kuriuose dalyvauja visų Lietuvos bibliotekų darbuotojai, yra puiki galimybė mokytis nemažai daliai VU bibliotekos personalo. Kartu su Latvijos ir Tartu universitetų bibliotekomis 2013 ir 2014 metais buvo surengti bendri seminarai „Pokyčių valdymas organizacijoje“ ir „Informacinės paslaugos mokslo procese“.

Siekdama profesionalaus ir kompetentingo personalo bei kokybiškų, teorinėmis išvalgomis grįstų veiklų, VU biblioteka skatina ir remia darbuotojų mokymąsi, suteikiantį jiems kvalifikacinį laipsnį. 2014 metų

pabaigoje VU bibliotekoje dirbo 8 darbuotojai, turintys mokslo daktaro laipsnį, iš jų keturi jį įgijo dirbdami VU bibliotekoje, ir dar keturi studijavo doktorantūroje. Keletas darbuotojų kasmet baigia bakalauro ar magistrantūros studijas.

IŠVADOS

Kokybiškos paslaugos, atnaujinta ir išplėta fizinė ir informacinė infrastruktūra, vieninga paslaugų teikimo ir informacinio aptarnavimo kultūra visuose VU bibliotekos padaliniuose – visa tai įvertino paslaugų vartotojai. 2013 ir 2014 metais VU bibliotekoje kasmet apsilankė per 1 mln. lankytojų, t. y. du kartus daugiau, palyginti su 2008–2012 metų apsilankymų vidurkiu.

VILNIUS UNIVERSITY LIBRARY 2010–2014: IN THE DIRECTION OF QUALITY, INNOVATIONS, RESEARCH AND VALUES

Irena Krivienė

Summary

The period of 2010–2014 at the Vilnius University Library (hereafter VU Library) was marked by significant changes of physical infrastructure that influenced development of quality services to the academic community, intensive project activities and strengthening of the Library position as a dependable partner. Two huge infrastructural projects “Reconstruction of the old Vilnius University Library” and “National Open Access Scholarly Communication and Information Centre” implemented during this period, was a challenge for the Library staff, that became encouraged to reconsider the package of information services, organizational structure, to apply new mode of the staff management. Integration of the faculty libraries, automatization of various operations, development of virtual services, implementation of activities with involvement of the Library users, cooperative creation of collective products was instrumental in effective management of the organization. Activity directions incorporated into the organizational structure – implementation of innovations, project work, strengthening of research in the field of cultural heritage – became key strategical provisions of VU Library.

Library users gave the Library credit for quality services, renewed and amplified physical and information infrastructure, unanimous culture of services and in all its subdivisions. In 2013 and 2014 the Library had over 1 million visitors per year.